

A város alapításától a köztársaság fénykoráig

Itália elhelyezkedése:

A Földközi-tenger medencéjében, az Appenninni-félszigeten. Tengerpartja tagolatlan, nem kedvez a kereskedelemnek, viszont kedvezőek a feltételek a földművelésnek (gabona, szőlő, olajbogyó)

Különböző népcsoportok éltek a területen, akik hatást gyakoroltak a rómaiakra

- **Északon:** etruszkok, tőlük veszik át a latin ábécét, az építkezésnél a boltozatot, hatalmi jelvényeket, a gladiátorjátékokat. Kr.e. a VI. században Róma élén is etruszk királyok álltak.
- **középen:** italikus népek, pl.
 - latinok, akik Kr.e. 2. évezredben érkeztek ide és a Tiberis folyótól délre Latiumban telepedtek le.
 - szabinok
- **délen:** görögök: a görög gyarmatosítás idején érkeztek ide, miután meghódították a városaikat átveszik a görög kultúrát a rómaiak

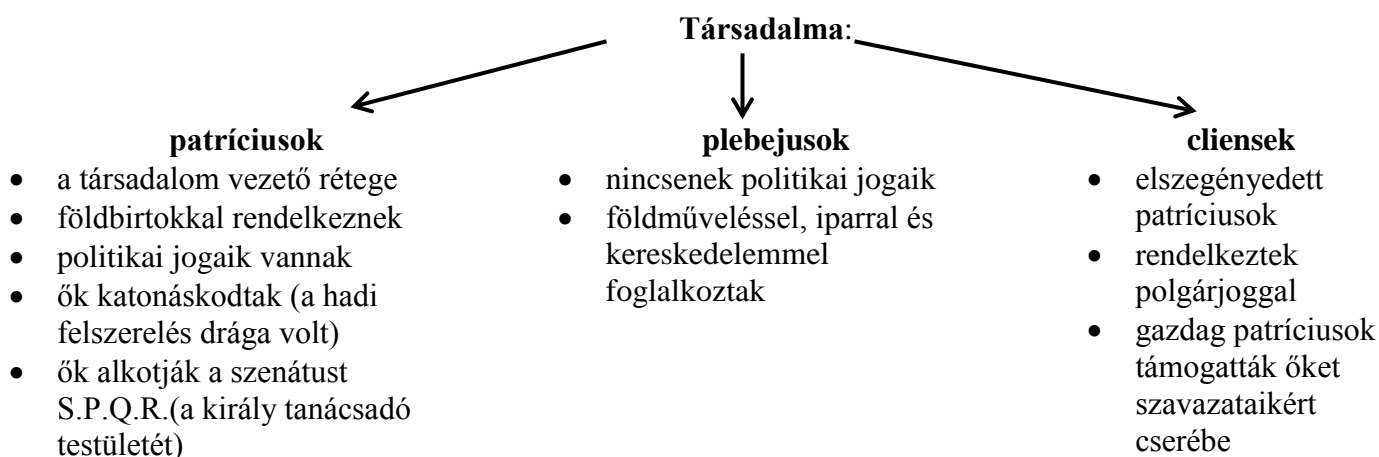
A város alapítása:

A mondai hagyomány Romulushoz és Remushoz köti a város alapítását Kr.e. 753-ban (ez a római időszámítás kezdete).

A valóságban a latinok pásztorok alapították Rómát, a Kr.e. 10. században a Tiberis-folyó melletti hét dombon. Később összeolvadtak a szomszédos szabinokkal (szabin nők elrablása).

A királyság kora: (Kr.e.753-Kr.e.510)

Az állam élén a király állt. 7 királya volt, az első Romulus, az utolsó 3 etruszk. Erős etruszk befolyás érvényesült és átvették az etruszkok szokásait: pl.: művészetek, írás, jóslás, életmód

Kr.e. 510-ben a patríciusok elűzték a királyt (Superbus), mert a plebejusokra kívánt támaszkodni helyettük és az államforma **arisztokratikus köztársaság** lett.

A köztársaság és államszervezete:

1. *Magistratusok*(közhivatalok):

Az államot választott tisztviselők, magistrátusok irányították. A patríciusok közül választják, mivel csak ők rendelkeztek politikai joggal.

- 1 évre választják őket
- 2 főt, hogy ellenőrizni tudják egymást
- nem kaptak fizetést, ezért csak a leggazdagabbak töltötték be hivatalt.

Az állam élén **2 konzul** állt. Feladata: a bel-és külügy irányítása és a hadsereg vezetése.

A **praetorok** bírászkodtak és a consulok helyettesei voltak.

Rendkívüli esetben **diktátort** választottak, maximum 6 hónapra, korlátlan hatalma volt, nem vonhatták felelősségre.

Hatalmuk jelképe a *fascēs*=vesszőnyalábbal körbevett bárd.

2. **Népgyűlés** : Csak a patríciusoknak van népgyűlése. Döntött a vezetők személyéről, a fontos állami ügyekről, háborúról és békéről, életéről és halálról szenátus javaslatai alapján.

3. A **szenátus**: (SPQR = A szenátus és a római nép). Tagjai a nemzeti arisztokrácia vezetői. Minden fontos ügybe beleszólhatott. Létszámát 100-ról 300-ra emelték.

A patríciusok és a plebejusok harca a jogegyenlőségért:

A római köztársaság kezdetén a patríciusok rendelkeztek a teljes politikai, gazdasági és vallási hatalommal, a plebejusokat adósrabszolgaságra kényszerítették.

Kr.e.5-4. században Róma földszerző hadjáratokat indít.

A hódító háborúk következményei:

- a hadizsákmány és a földek a patríciusoké lettek
- a meghódított föld az államé lett, ezt nevezzük ager publicusnak (közföld), ebből csak a patríciusok bérelhettek földet.
- a plebejusok is részt vettek a háborúban, (nehézfegyverzetű gyalogosok), ezért politikai jogot szeretnének kapni. Kr.e. 494-ben kivonultak a Szent - hegyre, hogy új várost alapítsanak. Róma megijedt, ezért a plebejusok elérték, hogy
 - **néptribunust** választhattak.

személye szent és sérthetetlen

vétőjoga van (a plebejusok számára hátrányos törvényt érvényteleníthették)

- Megengedték a plebejusoknak, hogy **népgyűlést** válasszanak.
- Megszületnek a **XII táblás törvények**, amelyek nem tesznek különbséget plebejus és patrícius között. 5 csoportra osztották a társadalmat vagyon alapján, innentől a származás helyett a vagyon lesz a meghatározó a politikai jogok gyakorlásában és a katonáskodásnál. Új népgyűlés alakul vagyon alapján. A vagyonbecslést a cenzor végzi.

A hódító háborúk révén sok rabszolga került Rómába, ezért eltörlik az adósrabszolgaságot.

A patríciusok és a gazdag plebejusok összefonódnak és létrejött a nobilitás = nemesség.

A köztársaság sikere és válsága

A köztársaság sikerét a hódítások jelentették: „hódító Róma”-így emlegették Rómát.

I. Itália meghódítása

Elsőként Itáliát hódítja meg. Megszerzik Etruriát és Latiumot. Majd a görög gyarmatvárosokat (tarentumi háború Kr.e. 28-272). Az újonnan meghódított területekkel a „Divida et imperia-Osszd meg és uralkodj” elvet alkalmazta.

II. A Földközi-tenger medencéjének meghódítása:

Itália meghódítása után Róma szembe került a Földközi-tenger nyugati részén élő *punok*kal (Karthágóiak). A két hatalom között Szicília birtoklásáért robbant ki a háború. A pun sereg zsoldosereg volt, a római viszont parasztokból állt.

A háborúknak 3 szakasza volt:

- Az első pun háború Kr.e.264-241-ig tartott.
 - Oka: Szicília birtoklása. Róma és Karthágó között zajlott. Róma nyer, mert hajóikat csapóhíddal szerelik fel.
 - A háború következménye: Róma megszerzi Sziciliát és megszervezik az első provinciát. Provincia: Itálián kívül, fegyverrel megszerzett adófizető tartomány. Élén a proconsul állt.
- A második pun háború Kr.e. 218-201 között zajlott.

A punok hadvezére Hannibál, aki Hispánia felől az Alpokon keresztül és szárazföldön támadja meg a rómaiakat, akik súlyos vereséget szenvedtek (Kr.e. 216-ban Canne-i ütközet).Scipió római hadvezér Kr.e. 202-ben Zámánál legyőzi a punokat.

 - A háború következménye:
 - a punok óriási hadisarcot fizetnek Rómának
 - elveszítik flottájuk jelentős részét, így nagyhatalmi pozíciójukat
 - Róma a Földközi –tenger nyugati medencéjének urává válik
- Harmadik pun háború Kr.e.149-146-ig tartott.
 - A háború oka: Karthágó Róma engedélye nélkül háborút indít. A háborúban Karthágót a földig rombolják.
 - Következménye: Afrika néven Róma provinciája lesz

Ezután Róma kelet felé tör és provincia lesz Macedónia, Kis-Ázsia és Görögország. Kr.e. II. század közepére a Földközi-tenger medencéjének nagy részét Róma uralja.

II. A hódító háborúk következményei:

A Kr. e. II. század közepére Róma birodalommá vált. A hódítások hatására felerősödtek a társadalmi és gazdasági konfliktusok.

1.) gazdasági hatása

- A gazdaság fellendül, a provinciákból olcsó gabona kerül be, ami lehetővé teszi a belterjes gazdálkodás kialakulását.
- Óriási nagybirtokok, latifundiumok jöttek létre, ahol rabszolgák dolgoztak (olcsó munkaerő)

2.) társadalmi hatása:

Különböző rétegek alakulnak ki:

- szenátori rend: nagybirtokosok alkotják, akiknek a hatalma tovább nőtt, ők tartják kezükben a politikai tisztségeket
- lovagrend: kereskedők és adóbérlettel foglalkoznak. (egy összegben kifizették a provinciák adóit, majd nagy haszonnal beszédtek). Róma törvényei szerint nem tölthetnek be hivatalt
- antik proletáriátus (plebs): a háborúk alatt a parasztok jelentős része tönkrement. Egyrészt, mert nem tudták felvenni a versenyt az olcsó gabonával, másrészt katonáskodniuk kellett és addig nem volt, aki a földjüket művelje. Az eladósodott, földjüket vesztett parasztok a városokba költöztek, alkalmi munkából éltek vagy eladták a szavazataikat. Katonai problémát is jelent, hiszen Római törvényei értelmében csak földdel rendelkezők katonáskodhattak.

A hódító háborúk következtében Róma nagyhatalommá vált, de ezzel egy időben súlyos belső válság keletkezett.

A köztársaság válságának okai:

1. **Földkérdés:** A meghódított területeket a szenátori rend kisajátította bérlemények formájában, így megnőtt a nincstelen szegények (proletárok) száma, akik veszélyt jelentettek az államra.

2. **Hadsereg kérdése:** Az elhúzódó háborúk és a katonai terhek miatt a hadsereg zömét alkotó plebejus származású parasztok tönkrementek és nem tudtak tovább katonáskodni, elvesztették római polgárjogukat + csökkent a hadsereg létszáma.

3. **Rabszolgakérdés:** A hódítások következtében nőtt a számuk, sorsuk és körülményeik miatt gyakran fellázadtak.

4. **Az államirányítás zavarai:** A megnövekedett területű birodalom irányítását képtelen volt ellátni a köztársaság korai szakaszában kialakult római hivatalszervezet (*magistratus*) a akadozott az irányítás a veszélybe került a birodalom működése.

III. A hadsereg kérdésének megoldás Rómában

A parasztság elszegényedése politikai problémát is jelentett. A Gracchus –fivérek megpróbálják visszaállítani a régi állapotokat:

- Tiberius Gracchus reformjai (Kr.e.133-ban). Célja: földhöz akarta juttatni a parasztokat a nagybirtokosok földjéből. (Megválasztották néptribunusnak és bevezette a földtörvényt: 50 jugerunnál senki sem birtokolhat többet az ager publicusból (közföld). A szenátusi rend ellenáll, és meggyilkolják.
- Caius Gracchus (Kr.e. 123.ban) néptribunusként a földnélkülieket Afrika provinciában akarta letelepíteni, és Itália szövetségeseinek polgárjogot akart adni. A plebs fellázadnak ellene, ezért öngyilkos lesz.

A Gracchus testvérek fellépése után társadalmi ellentét alakult ki a lovagrend, a néppártiak és a szenátusi rend, az optimaták között. Mivel a parasztság tönkremenetelét nem sikerült megállítani, csökkent a hadra foghatók száma és ez válságot idéz elő.

A hadsereg reformja Mariushoz köthető, aki a néppárt vezére.

- besorozta a nincsteleneket, akik zsoldot kaptak
- a kiszolgált katonák (veteránok) földet kaptak
- megszervezi a légiókat (kb. 6000 főből álló hadsereg), amelyben a katonák egységes kiképzést és felszerelést kaptak.

Marius csak úgy tudta végrehajtani reformjait, hogy egymás után többször is consullá választották.

A köztársaság válságba került és megnőtt a zsoldoshadsereg és annak vezetőjének az ereje a politikai életben. Így Sulla, a szenátori párt vezetője hadseregével Róma ellen fordult polgárháború tört ki Sulla és Marius hívei között. Sulla győz és korlátlan időre diktátorrá választotta meg magát. Intézkedéseivel (felállította a feketelistát, ellenségeit kivégeztette, a senatus létszámát 300-ról 600-ra emelte) nem sikerült a köztársaságot megszilárdítania. Az állam élén egymást váltó hadvezérek álltak.

Az egyeduralom kialakulása és a principátus rendszere

I. A rabszolgák helyzete Rómában

A hódító háborúk hatásaként rengeteg rabszolga érkezett Rómába. Helyzetük értéküktől függött.

A rabszolgák típusai:

- városokban dolgozók
- mezőgazdaságban dolgozók
- bányákban dolgozók

- gladiátorok: akik egymással vagy vadállatokkal küzdöttek, amely a legnépszerűbb szórakozás volt Rómában. Vagyont gyűjthettek és sikereik révén szabadok lehettek.

Rossz körülményeik miatt gyakran alakult ki rabszolga felkelések. A legnagyobb Kr.e.73-71 közötti Spartacus-féle felkelés, amely a capuai gladiátoriskolából indult. Crassus és Pompeius veri le. (Brundisiumnál)

II. Julius Caesar hatalomra jutása

A rabszolga felkelés leverése után hatalmi harc alakult ki Crassus Pompeius között. Őket Julius Caesar békítette ki.

Kr.e. 60-ban ők hárman létrehozták az első TRIUMVIRÁTUST. (3 férfi szövetsége)

Lényege: felosztják egymás között a hatalmat.

Az első évben Caesar consul lett.

Pompeius Hispániába ment, Crassus Szíriába.

Ezután Pompeius és Crassus lett consul, Caesar pedig Gallia helytartója.

A triumvirátus Crassus halálával felbomlott, Pompeius és Caesar között polgárháború alakult ki.

Oka: Pompeius átáll a szenátushoz és el akarják választani Caesar a hadseregétől.

Ezért Kr.e. 49-ben Caesar megtámadja Rómát. Kr.e. 48-ban Pharszalosznál győz Caesar, Pompeius elmenekül, Caesar pedig örökös diktátor lesz, és különböző tisztségeket halmoz fel (pl, néptribunus)

Intézkedései:

- földet osztott a nincsteleneknek
- letelepítet a veteránjait
- aranypénzt veretett
- a szenátus létszámát 900 főre növelte
- több provincia lakójának polgárjogot adott
- naptárreformot hajtott végre

Politikája köztársaságpárti összeesküvéshez vezet és Kr.e.44. (március 15.) meggyilkolják Brutus és Cassius vezetésével.

III. Augustus principátusa

Caesar halála után hárman is jelentkeztek a hatalomért:

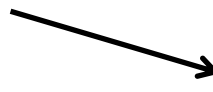
Lepidus

Octavianus

Antoniusz

Hárman létrehozták Kr.e.43-ban a II. TRIUMVIÁTUST

Lényege: kr.e.42-ben Philippinél leverték Caesar gyilkosait és felosztották egymás között a hatalmat.

Octavianus kapta Nyugati területeket

Antoniusz keletet

Lepidus Afrikát

Ezután Antoniusz és Octavianus is szembekerül egymással. Kr.e. 31-ben az Actiumnál Octavianus győz és a Római Birodalom egyedüli ura lesz.

Rómában kialakul a principatus rendszere.

Principatus: köztársasági formákkal leplezett egyeduralom, mert fenntartotta a köztársasági tisztségeket, de mindent tisztséget ő tölt be.

- **consul:** irányítja a hadsereget, az államot
- **potifex maximus** (főpap): a vallási élet irányítója
- **ensor:** vagyonbecslés
- **Néptribunus:** személye szent és sérthetetlen volt, vétőjoga volt

A szenátustól megkapja az Augustus nevet (istentől gyarapított férfiú) és a princeps (első polgár) nevet, amelyről elnevezték a rendszerét

A törvényhozó hatalmat képviselő szenátus tagjait ő nevezik ki, így az mindenben megerősített a császár akaratát. Hatalma az általa irányított hadseregen nyugodott.

Külpolitikájának két célja van:

1. a Római Béke (Pax Romana) megteremtése
2. a birodalomnak természetes határai legyenek

Kr.e. 9-ben meghódítja a Kárpát-medence nyugati felét és létrehozza PANNÓNIA provinciát.

A római civilizáció és életvitel

A római kultúra sajátossága a romanizáció, azaz a meghódított népek átveszik a római szokásokat, a római gondolkodást és a latin nyelv használatát.

Vallási élet Rómában:

- kezdetben a totemizmus, azaz a bálványimádat jellemző
- később görög és etruszk hatásra megjelennek az ember alakú istenek
- politeista vallás jellemezte
- legfőbb isteneik:
 - Zeusz-Jupiter - főisten
 - Hére- Juno – felesége
 - Árész- Mars – hadisten
 - Pallasz Athéné- Minerva – bölcsesség
 - Aphrodithé - Venus – szerelem
 - Posszeidon- Neptunus – tenger
- Az állam és a vallási élet összefonódott, tehát állami tisztviselők végezték a szertartásokat, pl. a pontifex maximus =főpap De létrejöttek önálló papi testületek is, mint pl. a Vesta-szűzek.

A város és élete:

Római Birodalomban az emberek alapvetően városokban éltek. A városokban megtalálható volt:

- a vízvezeték
- a fürdők
- szórakozási lehetőségek voltak:
 - anfiterátrum (Colosseum): gladiátorjátékok helyszíne
 - színház: kevésbé volt kedvelt
 - kocsiversenyek (Circus Maximus)

A jómódúak villákban éltek, míg a szegények túlszűfolt bérházakban.

Róma fejlett úthálózattal rendelkezett. (Minden út Rómába vezet.) Ez nagyon fontos volt a közlekedés, a kereskedelem és a légió gyors mozgása miatt.

Hatalomgyakorlás és élet a császárkorban

I. A császárság első két évszázada

Augusztus halála után továbbra is fennmaradt a principátus rendszere. (Kr.e.I.-II. század).

A lakosság békében és nyugalomban élt.

Kiépült a császári közigazgatás. Claudius császár létrehozta a császári kincstárat (fiscus), ahol már költségvetést készítettek.

Kr.u. I. században Róma tovább terjeszkedik.

Kr.u. II. században miután Traianus meghódította Dacia-t (só és arany miatt) és Mezopotámiát, a birodalom eléri a legnagyobb kiterjedését.

A II. század közepétől a birodalom kezd kimerülni, ezért Hadrianus legfontosabb feladata már a védekezés volt. Kiépítette a limest, őrtornyokkal, árkokkal, ellátott mesterséges erődöt, és Britanniában megépítette a Hadrianus falát.

II. Gazdaság

A Kr.u. I. és II. században a hódítások idején a zsákmányok és a belső piac növekedése kedvezett a gazdaság fejlődésének. Róma mintájára a meghódított területeken utak, fürdők, anfiteátrumok épültek, városok jöttek létre.

Kr.u. 2. században a hódítások megszűnése után egyre kevesebb rabszolga került a birodalomba, emiatt az értékük megnőtt, és nagybirtokosok nem tudják kivel műveltetni a földjüket. Ezért a birtok egy részét bérbe adják a colonusoknak (szabad bérlőknek), akik többet fogyasztottak mint a rabszolgák, így akadozni fog az élelemellátás.

A külkereskedelem során továbbra is a luxuscikket (borostyán, selyem, tömjén) hoznak be, amiért arannyal fizetnek, ezért a nemesfém folyamatosan kiáramlik a birodalomból. A gazdaság hanyatlásnak indul, ezért a császárok megpróbálják növelni az adókat, de ez polgárháborúhoz vezet, ami további mélyítette a válságot, mert a hadsereg fenntartásához újabb adókat emelnek.

A polgárháborút Diocletianus császár oldotta meg a III. század végén. Bevezette a nyílt egyeduralmat, melyet az uralkodó címéről dominatusnak neveznek. (dominus=úr)

Rájött arra, hogy egy ilyen hatalmas birodalmat egyedül nehéz irányítani, ezért társzászár választott maga mellé, illetve egy-egy helyettest nevezett ki. Ezt az irányítási módot tetrarchiának nevezzük.

Kereszténység születése és egyházzá szerveződése

Róma kezdetben több istenekben hittek, átvették a görögök isteneit. A császárkorban a lakosság egyre többen fordultak a keleti kultuszok felé, az ottani istenek lettek a népszerűek. A keleti tartományokban kialakul a császárok istenítése.

A kereszténység kialakulása:

A kereszténység a zsidók körében alakult ki Kr. u. i. században Palesztinában. Palesztina római provincia (Kr.e.I. században) lett, élére római helytartót neveztek ki. A zsidók idegen fennhatóság alatt is követték egy isten hívő vallásukat. Zsidó vallási közösségek jöttek létre:

- farizeusok: írástudók és a hagyományok őrzői,
- esszenusok: vagyonközösségben élnek, igazságot keresnek (1950 óta tudunk róluk, akkor kerültek elő a Holt-tengeri tekercesek)

A zsidóság várta a megváltó a Megváltó, a messiás eljövetelét, aki megszabadítja őket a szenvedésektől. Ezt az Ószövetségben több helyen is megjövendölik. Az elnyomás elől a zsidók elvándoroltak, diaszpórák (szétszóratások) jöttek létre. Megtartották egy isten hitüket, de a

Bibliát már nem szó szerint értelmezték. A kereszténység a Kr.u. I. században a zsidóság körében alakult ki a Messiás várás hangulatában.

Igehirdetők léptek fel:

- keresztelő Szent János: aki a megváltó közeli eljövetelét hirdette és a Jordán-folyó vizében keresztelt
- Názáreti Jézus Krisztus: életét az evangéliumokban rögzítették (Márk, Máté, Lukács, János), az Újszövetségben találhatók.
 - A megváltást hirdette illetve a végítéletet, ami szerint kárhozat vagy üdvösség vár mindenkire. Az üdvösséghez Istenhez méltó életet kell élni.
 - Tanításának a középpontjában a szeretet áll.
 - Elveti a tálió elvet (szemet szemért, fogat fogért), helyette megbocsátást hirdet.
 - Elítélte a kapzsiságot, a gyűlöletet, az erőszakot.
 - Hangsúlyozta az egyenlőséget.
 - Személyes példát mutatott.

Kr.u.33-ban keresztre feszítették, de tanítványai az apostolok tovább folytatták tanításait és Krisztus követőit nevezték keresztényeknek.

Jézus hívei kezdetben zsidók voltak, később azonban terjedni kezdett más népek között is (hellenisztikus világban). Ebben nagy szerepe volt Pál apostolnak.

Pált eredetileg Saulnak hívták, aki pogány volt, üldözte a keresztényeket, de egyszer megjelent neki Jézus Krisztus és ennek hatására megtért (páli fordulat). Új tanokkal lépett fel, amelyek új alapokra helyezték a keresztényt vallást:

- nincs végítélet, mert a megváltás Jézus halálával megtörtént, aki hisz benne az üdvözül
- el kell fogadni, hogy vannak gazdagok és szegények, ezért a vagyonosokat is befogadta az egyházba
- isten nem csak a zsidóké, hanem mindenkié

A zsidók nem ismerték el Jézust megváltónak, ezért a zsidó vallás külön fog tovább fejlődni.

Az egyház kialakulása:

Kr.u. II. századtól már minden nép és társadalmi réteg körébe keresztény közössége szerveződtek:

- minden város gyülekezetének az élén a püspök állt,
- a püspökök munkáját a presbiterek segítik, akikből kialakult a papság

Elkülönültek a világiaktól és létrehozták a keresztény egyházat. Az egyházon belül hierarchia alakult ki, jelentése szent uralom.

Kialakultak az állandó szertartások és a keresztény ünnepek. Meghatározott időközönként zsinatot(egyházi gyűlés) tartottak, ahol dogmákat (hittételeket) fogadtak el, amely mindneki számára kötelező érvényű lesz.

A Római Birodalom szétesése

I. A kereszténység államvallássá tétele:

Róma kezdetben üldözte a keresztényeket, mert nem ismerték el a császárokat isteni hatalmát. A keresztények azonban nem adták fel hitüket, ezért Kr.u. 313-ban Constantinus császár kiadta a milánói edictumot (rendelet), amelyben szabad vallásgyakorlatot biztosít a keresztényeknek. A kereszténységen belül a szentháromság értelmezése miatt hitelvi különbségek alakultak ki. Kr.u. 325-ben a niceai zsinaton Constantinus császár rendezi a kérdést, dogmaként fogadják el, hogy az atya, a fiú és a szentlélek azonos Istennel, tehát a szentháromság egylényegű.

Kr. u. 391-ben Theodosius császár államvallássá tette a kereszténységet.

II. A Római birodalom szétesése:

A III. században kialakult gazdasági és politikai válság a IV. században tovább folytatódott. Ennek Okai:

Gazdasági ok:

A III. században kialakult gazdasági válság elsősorban a birodalom nyugati felét érintette. Ezért Constantinus császár új fővárost hoz létre a birodalom keleti felében Constatntinápolist. A hadsereg fenntartása és a város alapítása rengeteg pénzbe került, ezért a császár adókat vetett ki. Sokan elmenekültek az adózás elől, ezért helyhez kötötte a colonusokat. Az adózás elkerülése miatt a kisbirtokosok a nagybirtokosok védelme alá helyezték magukat.

Népvándorlás:

Kr.u. 3. században a germánok betörték a birodalomba és kelet felé vándoroltak. 375-ben szembetalálták magukat a hunokkal, akik vereséget mértek a keleti gótokra. A legyőzött népet függőség alá vonták és kelet felé indulva megindították a népvándorlás folyamatát.

A nyugati gótok érik el először a birodalmat. Bebocsájtást kértek, ezért Róma zsoldjába fogadta őket. De a zsoldot nem tudta fizetni, ezért fellázadtak, de a lázadás elkerülése miatt Róma letelepítette őket. A germánok egyre többet támadták a birodalmat, ezért 395-ben Theododius császár ketté választotta a birodalmat: Nyugat-római Birodalom és Kelet –római Birodalom.

451-ben Catalumnál a rómaiak megverték a hunokat, a hun birodalom összeomlott.

455-ben a vandálok feldúlták Rómát, és az új központ Ravenna lett. 476-ban Odoaker germán vezér lemondatta az utolsó római császárt, Romulus Augustulust és ezzel a Nyugat-római Birodalom elbukott.

Pannónia –élet egy határ menti provinciában

A Kárpát- medencében két római provincia jött létre:

Pannónia

Kr.u.9-ben Augustus császár szerzi meg
Megszerzésének okai:

- a Duna, mint természetes határ illetve mint kereskedelmi szállítási útvonal
- itt húzódik a Borostyánkőút

Városokat alapítottak:

- Savaria (Szombathely)
- Scarbantia (Sopron)
- Vindobona (Bécs)
- Sopiane =Pécs)
- Aqvincum (Óbuda)

Kiépítették a limest, katonai táborok jöttek létre.

Megindult a városiasodás (amfiteátrumok, közsfürdők)

A hunok megjelenésével szakad vége a római uralom.

Dacia

Kr.u. 107-ben Traianus császár hódítja meg.

Megszerzésének oka:

- természetes hatá
- gazdag ásványkincs (só, érc)

Városokat alapítottak:

- Apulum (Gyulafehérvár)
- Napoca (Kolozsvár)